
Zelgoszcz Nowa, st. 2, gm. Stryków, woj. łódzkie, AZP 63 - 52

Informator Archeologiczny : badania 34, 176-178

2000

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Zagórze , st. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie	patrz: neolit
Zakrzewska Osada , st. 1, gm. Więcbork, woj. kujawsko-pomorskie, AZP 32-32/46	patrz: neolit
Zakrzów , st. 4, gm. Gogolin, woj. opolskie, AZP 93-39/76	patrz: neolit
Zakrzów , st. 6, gm. Gogolin, woj. opolskie, 93-39/76	patrz: mezolit
Zakrzów , st. 41, gm. Gogolin, woj. opolskie, AZP 93-38/44	patrz: wczesna epoka żelaza
ZELGOSZCZ NOWA , st. 2, gm. Stryków, woj. łódzkie, AZP 63 - 52	<ul style="list-style-type: none"> • ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych (neolit) • ślad osadnictwa kultury trzcinieckiej (II okres epoki brązu) • osada kultury przeworskiej (okres wpływów rzymskich) • ślad osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza (XIII w.) • ślad osadnictwa z okresu nowożytnego (XVIII – XIX w.) <p>Badania przeprowadzone od 3 września do 30 października przez mgr. Krzysztofa Karasiewicza (Instytut Antropologii i Archeologii Wyższej Szkoły Humanistycznej im. A. Gieysztora). Finansowane przez Agencję Budowy i Eksploatacji Autostrad. Pierwszy sezon badań. Przebadano 77 arów.</p> <p>Stanowisko położone w odległości około 200 m od niewielkiego cieku wodnego, na krawędzi stoku doliny, w pasie planowanej autostrady A2. Poziom akumulacyjno-próchniczy (o dużej miąższości: 40-60 cm) stanowi gleba zbielicowana barwy szaro-brunatnej, na podłożu płytów zbitej gliny zwałowej lub polodowcowych piasków luźnych.</p> <p>Kultura pucharów lejkowatych. Najstarszą fazę chronologiczną na stanowisku należy wiązać ze śladem osadnictwa kultury pucharów lejkowatych. Ułamki ceramiki tej kultury zarejestrowano w warstwie drobnego żółtego piasku zalegającej bezpośrednio pod humusem. Zabytki znajdowały się tam w dającym się wyróżnić skupisku (ary 92, 93 i 94 na odcinku A).</p> <p>Ceramikę kultury pucharów lejkowatych reprezentuje zbiór liczący 63 fragmenty. Analizowany zbiór jest silnie rozdrobniony i wystąpił jedynie na poziomie akumulacyjno-próchnicznym. Rozdrobnienie materiału i brak form charakterystycznych nie pozwoliły na ściślejsze ustalenie ram chronologicznych, stąd też omawiane zabytki zostały zakwalifikowane jedynie ogólnie do kultury pucharów lejkowatych.</p> <p>Kultura trzciniecka. Kolejną fazę osadnictwa na stanowisku można wiązać z II okresem epoki brązu, a więc ze śladem działalności ludności kultury trzcinieckiej.</p> <p>Odkryto 45 fragmentów naczyń glinianych związanych z tym okresem pradziejów. Większość znaleziono w warstwie żółtego piasku zalegającej pod humusem – na tym samym złożu i w bezpośrednim sąsiedztwie fragmentów naczyń kultury pucharów lejkowatych (ary 75, 93 i 95 na odcinku A). Przynależność kulturową fragmentów naczyń wczesnobrązowych można określić tylko na podstawie analizy technologicznej. Materiał jest bardzo rozdrobniony, nieornamentowany, toteż nie sposób zrekonstruować żadnej większej lub charakterystycznej formy naczynia.</p> <p>Badania na stanowisku nr 2 w Zelgoszczy Nowej dostarczyły również 49 zabytków krzemiennych. Niemal wszystkie znaleziono w warstwie akumulacyjno-próchniczej, tylko 2 znajdowały się na złożu wtórnym, w obiektach kul-</p>

tury przeworskiej (ob. 40, 89). Oprócz zgrupowania zabytków na arach 61-64 oraz 91-95 na odcinku A w drugim przypadku, w bezpośrednim sąsiedztwie fragmentów naczyń glinianych kultury pucharów lejkowatych i kultury trzcinieckiej, nie zarejestrowano na stanowisku wyraźnych skupisk przedmiotów krzemiennych, zaobserwowano natomiast ich brak w północnej części stanowiska. Ze względu na cechy morfologiczne zabytki te powiązano chronologicznie z młodszą epoką kamienia. Pamiętając jednak o fakcie przeżywania się tradycji eneolitycznej w krzemieniarstwie kultury trzcinieckiej, rozszerzono ramy chronologiczne. Część z zarejestrowanych zabytków krzemiennych można prawdopodobnie powiązać chronologicznie i kulturowo z zarejestrowanym na stanowisku materiałem ceramicznym datowanym na II OEB.

Kultura przeworska. Na stanowisku wyróżniono 19 obiektów powiązanych z kulturą przeworską. Zaobserwowano wyraźne skupiska obiektów, widoczne jest natomiast jedynie sporadyczne występowanie obiektów, jak również fragmentów naczyń glinianych w zachodniej części stanowiska. Na stanowisku odkryto dwie jamy (obiekty ziemne – 40 i 52). Obiekty te były bardzo dobrze zachowane, ich wypełniska to przede wszystkim duża ilość silnie zmineralizowanych węgli drzewnych przemieszanych z brunatnym piaskiem. Tak duża zawartość zmineralizowanych węgli drzewnych wydaje się świadczyć o obecności palenisk wewnątrz obiektów. Nie znaleziono natomiast w ich pobliżu żadnych śladów mogących informować o istnieniu konstrukcji naziemnych, nie zarejestrowano obecności dołków posłupowych. Obie konstrukcje są małych rozmiarów – pierwsza (ob. 40) ma 10,12 m², druga zaś (ob. 52) 5,44 m². Powierzchnie takie mieszczą się w wielkościach przyjmowanych za typowe dla ziemianek – półziemianek mieszkalnych kultury przeworskiej, których maksymalna wielkość może dochodzić do 20 m².

Najciekawszy obiekt odkryto na arze 44, który w trakcie eksploracji okazał się jamą śmietnikową (ob. 35). Zarejestrowano w nim 1813 ułamków naczyń. Choć analizowany zbiór jest bardzo rozdrobniony, udało się zrekonstruować w całości formy 6 naczyń.

Obiekt określony jako śmietnik jest niewielki, w rzucie przypomina trapez z zaokrąglonymi rogami, w przekroju jest natomiast nieregularny.

Fragmenty odkrytych naczyń kultury przeworskiej to zbiór liczący 2682 sztuki, z czego 1813 pochodzi ze ww. jamy śmietnikowej. Po przeprowadzeniu analizy cech technologicznych i stylistycznych oraz odnalezieniu analogii prawdopodobny czas funkcjonowania osady określono na koniec fazy B2-początek C1 młodszego okresu rzymskiego.

Wczesne średniowiecze. Badania ratownicze dostarczyły śladowej liczby ułamków średniowiecznej ceramiki (5 sztuk). Wszystkie te zabytki pochodzą z poziomu akumulacyjno-próchniczego. Nie zarejestrowano obiektów nieruchomych datowanych pewnie na okres średniowiecza. Nie odnaleziono też ułamków naczyń średniowiecznych na złożu wtórnym w obiektach kultury przeworskiej. Przy tak niewielkiej liczbie i dużym rozdrobnieniu materiału nie udało się odtworzyć form naczyń. Ze względu na brak elementów charakterystycznych bardzo trudno uściślić ramy chronologiczne tego materiału. Datowano go ogólnie na XIII w.

Okres nowożytny. Zbiór fragmentów naczyń nowożytnych współczesnych liczy jedynie 17 fragmentów. Technika wykonania tych naczyń pozwala datować je na przełom XIX i XX w.

Na arze 62 odc. A zarejestrowano obiekt pozbawiony materiału zabytkowego określony jako wkop nowożytny (ob. 44). Jest to prawdopodobnie pozostałość po drenie. Obiekt ten oraz opisane fragmenty nowożytnych współczesnych naczyń poświadczają rolnicze użytkowanie terenu stanowiska w tym okresie.

Kolejny obiekt nowożytny odsłonięto na arze 60 odc. 60. Jest to najprawdopodobniej współczesny wkop związany z pozyskiwaniem piasku. W tym obiek-

cie na złożu wtórnym znaleziono fragment ceramiki kultury trzcinieckiej oraz 16 ułamków naczyń kultury przeworskiej.
Badania będą kontynuowane.

Zimna Woda, st. 3, gm. Zgierz,
woj. Łódzkie, AZP: 63–50

patrz: środkowa, młodsza i późna epoka brązu

Zrębice (Jaskinia Komarowa),
st. 5, gm. Olsztyn, woj. śląskie,
AZP 88-50/41

patrz: paleolit